

*Tóthné Kardos Krisztina – Karácsony Patrícia –
Duschanek-Konta Kitti*

Győr mint kulturális és kreatív város értékelése az Európa Kulturális Főváros 2023 pályázat kapcsán

**The Evaluation of Győr as a Cultural and
Creative City in Relation to the Tender for
European Capital of Culture 2023**

Összefoglalás

Győr jelentős ipari múlttal rendelkező nagyváros, melynek köszönhetően a kulturális ipar sajátos módon fejlődött, mint a hasonló európai nagyvárosokban. A Négy Évszak Fesztivál programsorozat és egyéb rendezvények, az országos, illetve nemzetközi hírű társulatok előadásai mára pezsgő közösségi térré varázsolták a város utcáit. Győr Európa Kulturális Fővárosa 2023-as pályázatának benyújtásával összegezte az elmúlt évek kulturális, kreatív történéseit, kulturális intézményrendszerének felépítését, működését, s hosszú távú víziót fogalmazott meg, melynek középpontjában az „áramlás” áll. A társadalmasítás keretében a város vezetése kikérte lakosságának, a kulturális intézmények, szakmai szervezetek véleményét. Jelen tanulmány célja a témával kapcsolatos

TÓTHNÉ DR. KARDOS KRISZTINA igazgató, Győri Művészeti és Fesztiválközpont (tthkardoskrisztina@yahoo.com), KARÁCSONY PATRÍCIA (patriciakaracsony@gmail.com), DUSCHANEK-KONTA KITTI (kontakitti@gmail.com).

nemzetközi és hazai szakirodalom és kutatások feldolgozása mellett, a lakossági kérdőív részletes elemzésével az alapvető következtetések levonása.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: A12, F63, O15, Z10, Z32

Kulcsszavak: Győr, kulturális, kreatív város, Európa Kulturális Fővárosa, kulturális infrastruktúra, kultúra

Summary

Due to its industrial past, cultural industry has evolved in Győr similarly to other comparable European cities. The Four Seasons Festival and other national and international events have turned its streets into a vibrant community space. In the city's application for the European Capital of Culture in 2023, the city has summed up the creative actions taken in the past few years, and the structure and operation of its cultural institutions, and has set a long-term vision with focus on "flow". The city government also sought the opinion of the population. The purpose of this study is to draw conclusions from a detailed analysis of a residential questionnaire survey.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: A12, F63, O15, Z10, Z32

Keywords: Győr, cultural and creative city, European Capital of Culture, cultural infrastructure, culture

BEVEZETÉS

2023-ban ismét magyarországi város lesz Európa Kulturális Fővárosa, melyre az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2017 februárjában tette közzé a pályázati felhívást. A felhívásra hét város – Debrecen, Eger, Gödöllő, Győr, Székesfehérvár, Szombathely és Veszprém – nyújtott be pályázatot. 2018 februárjában került sor az előválogatásra, ahol már csak három város, Debrecen, Győr és Veszprém jutott tovább. A három település 2018 novemberéig kiegészíthette pályázatát. Decemberben derült ki, hogy az Európa Kulturális Fővárosa címet 2023-ra Veszprém városa nyerte, azonban Győr városa a pályázat, illetve a 2028-ig szóló Kreatív Győr Stratégia elkészítésével hosszú távon meghatározta a város kulturális és kreatív továbbhaladásának irányait.

Jelen tanulmány megírásával célunk az Európa Kulturális Fővárosa projekt hatásának, kultúrában rejlő katalizátorszerepének, illetve Győr város kulturális és kreatív adottságainak vizsgálata volt. A tanulmány írásához hazai és nemzetközi szekunder adatforrásokat, az Európai Bizottság internetes alkalmazásának, a Kulturális és kreatív városok figyelőjének (EC, 2017) kutatási eredményeit és a KSH adatait is felhasználtuk. Győr városára vonatkozó legfőbb következtetéseinket saját kutatási eredményeinkre alapoztuk, melynek célcsoportja a győri és a Győr környéki lakosság volt.

Az Európa Kulturális Fővárosa cím (EKF) kritériumai között jelentős elvárás, hogy a pályázó város hosszú távú, megalapozott kulturális stratégiával rendelke-

zen. A terveknek tartalmazniuk kell a kulturális, kreatív ágazatok teljesítményének fokozását, mindezt a kulturális, gazdasági és szociális ágazatok közti kapcsolatok kiépítésével. A monitoring és az értékelés az összes kritériumra vonatkozóan kötelező érvényű. Győr Megyei Jogú Város önkormányzata 2018. novemberében elfogadta a Kreatív Győr Stratégiáját. A stratégiát négy pillér mentén alkották meg: ezek a polgárság, a közösség, a kreativitás és a kisugárzás. Fontos cél a fiatal, alkotni vágyó, kreatív tehetségek helyzetbe hozása a városban, számukra a megfelelő környezet kialakítása, amely Győr fejlődését új irányokba terelheti. A pályázat megírásának fundamentuma a város letisztult, érthető víziója, ahol a fő cél és a cél elérése érdekében bejárando út is előre meghatározott, ugyanakkor nem feltétel, hogy a város már rendelkezzen a teljes kulturális infrastruktúrával az elérni kívánt cél megvalósításához.

Jelen tanulmány arra keresi a választ, hogy a következő megállapítások a vizsgált dimenziókban megállják-e a helyüket:

- az Európa Kulturális Fővárosa projekt katalizátor lehet egy város életében;
- a kultúra fejlődése pozitív hatással bír a gazdaságra;
- Győr lehetőségei adottak ahhoz, hogy kulturális és kreatív város legyen.

ELMÉLETI HÁTTÉR

A Kulturális Miniszterek Tanácsa 1985-ben indította az Európa Kulturális Városa elnevezésű programot Melina Mercouri görög kultuszminiszter kezdeményezésére. A program komoly mértékű gazdasági és kulturális fejlődést indított el a pályázatot elnyert városokban és régiójában. A program célja az európai városok kulturális és művészeti sokszínűségének kiemelése, a közös kulturális örökségek ápolása és a kultúrák kölcsönös megismerésének elősegítése a programon keresztül (Csekő–Mesterházy–Zongor, 2004). A program 1999-től Európa Kulturális Fővárosa néven él tovább. Jelentős változtatásokra azért volt szükség, hogy a kezdeményezés minősége és fenntarthatósága ne szenvedjen csorbát. Az egyértelmű szabályozások hatására a programban részt vevő városokat 2005-től nem érthette a „szakszerűtlen előkészületek és sikertelen megállapodások egyes kulturális fővárosokban” kritika (Oerters, 2008). Az Európa Kulturális Fővárosa projekttel szembeni elvárások nagymértékben épülnek az infrastruktúra-fejlesztés, a városkép-átalakítás, az innováció, a kulturális és turisztika-politika fejlesztésére, egy ország kulturális, tudományos és művészeti tőkéjének mobilizására (Csekő–Mesterházy–Zongor, 2004).

Az Európa Kulturális Fővárosa címre való pályázat szigorú szabályrendszer alapján történik. Az Európai Unió minden évben kijelöl két országot, amelynek két városa az adott évben elnyerheti az Európa Kulturális Fővárosa címet. A pályázatokat legalább négy évvel a címviselés előtt be kell nyújtani az Európai Parlament, a Tanács, a Bizottság és a Régiók Bizottságának ajánlásával. Egy tizenkét főből álló, független bírálótestület értékeli a pályázatokat, és jelentést készít róluk. Az Európai Parlament a jelentés kézhezvételétől számított legkésőbb három hónapon belül továbbítja véleményét a Bizottsághoz, és a Tanács hivatalosan kijelöli a szóban forgó várost. A jelölés-

nek tartalmaznia kell egy európai dimenziójú kulturális programot, amely a kulturális együttműködésen alapul. Ösztönözni kell a párbeszédet az európai kultúrák között, megkönnyíteni az egymás felé való nyitást, illetve egymás megértését, amelyek alapvető kulturális értékek. A cselekvési programban más európai, de tagsággal nem rendelkező országok is részt vehetnek.

A tanulmány kiemelten foglalkozik a kulturális és kreatív város témakörével. Győr az elmúlt időszakban számtalan tudományos kutatás témája volt. A város ma a világ legjelentősebb járműipari központjai közé tartozik, melyben az utóbbi időben több új típusú kormányzási modell is megfigyelhető (Fekete, 2017b). Ezek az együttműködések a városi, kormányzati, gazdasági, kutatás-fejlesztési szervezeteket tömörítik (Reisinger et al., 2017; Rechnitzer et al., 2016), melyekben egyre gyakrabban megjelennek a kulturális és kreatív szféra szereplői is. A város jövőképe az elmúlt években nem változott jelentősen: a járműipar fejlődésén alapuló gazdaság további szinten tartása és fejlesztése mellett a város új ágazatok erősítését is szem előtt tartja, így a sportgazdaság mellett a turisztikai vonzerő növelését, továbbá a kreatív szektorok feltételeinek javítását is (Fekete, 2014).

Az elmúlt időszakban több kutatás is vizsgálta a várost a területitőke-elmélet dimenziói alapján (Czakó–Dőry, 2016), s ezen kutatások rendre a város kulturális és kreatív tőkájének erősítését ajánlják a döntéshozók figyelmébe (Rechnitzer, 2016). Szintén olvashattunk a kultúra mint regionális gazdasági tényező egy városra gyakorolt kedvező hatásairól (Morvay, 2015; 2016) Győrben az utóbbi időszakban érezhető elmozdulás történt a gazdasági kormányzás irányába, és megjelentek a kulturális kormányzás csírái is (Fekete, 2018), amelyet a 2014–2020-as európai uniós költségvetési időszak új típusú városfejlesztést támogató eszközeinek (Fekete, 2013) egyike, az ún. CLLD-projekt (közösségvezérelt helyi fejlesztés) is támogat.

A KUTATÁS EREDMÉNYEI

Győr Európa Kulturális Fővárosa címre való pályázatának vizsgálatához változatos primer és szekunder adatforrásokat használtunk fel. Az elemzések során arra törekedtünk, hogy a felvetett problémakörök értékelését a kvantitatív módszereken túl kvalitatív jellegű adatgyűjtések eredményeivel egészítsük ki, ezzel árnyaltabbá téve a kapott képet. A primer adatforrásokhoz a saját kérdőíves lakossági megkérdezés adatait használtuk fel. A lakossági kérdőív összeállítását a szerzők végezték, adatgyűjtése 2017. március és május között online és személyes interjúk formájában történt. A minta célcsoportja a győri és Győr környéki lakosság volt, a kitöltés önkéntes alapon történt. Az eredményt a társadalmasítás során kapott szekunder adatokkal egészítettük ki. A kérdések összeállításakor a vizsgálat dimenziói a következők voltak:

- Az Európa Kulturális Fővárosa projekt ismeretének mérése;
- A győri lakosság kultúrával való elégedettségének vizsgálata;
- A győri kulturális infrastruktúra fejlesztésével kapcsolatos javaslatok megfogalmazása.

1. táblázat: A vizsgálatban részt vevők szociográfiai jellemzői, N=1500

Győri/Győr környéki kérdőíves kutatás, 2017		
Megnevezés	Fő	Megoszlás (%)
Nem		
Férfi	705	47
Nő	795	53
Életkor		
18–34	480	32
35–54	510	34
55 év felett	495	33
NV	15	1
Iskolai végzettség		
alapfokú	225	15
középfokú	795	53
felsőfokú	480	32

Forrás: Saját adatgyűjtés és szerkesztés

ELEMZÉS A KUTATÁSI EREDMÉNYEK TÜKRÉBEN

Az Európa Kulturális Fővárosa projekt katalizátorszerepe

Az EKF-címre való pályázás kritériumai az első lépésektől kezdve keretek közé szorítják a városokat. A szigorú elvárásoknak eleget kell tenni a pályázat sikerének érdekében, mégis számos kutatás bizonyítja, hogy az Európa Kulturális Fővárosa címre való pályázati anyag előkészítése a felkészüléstől kezdve pozitív hatást gyakorol a városok életére: segíti a kulturális infrastruktúra fejlődése mellett a helyi szociális és gazdasági fejlődést, illetve a munkahelyteremtést.¹

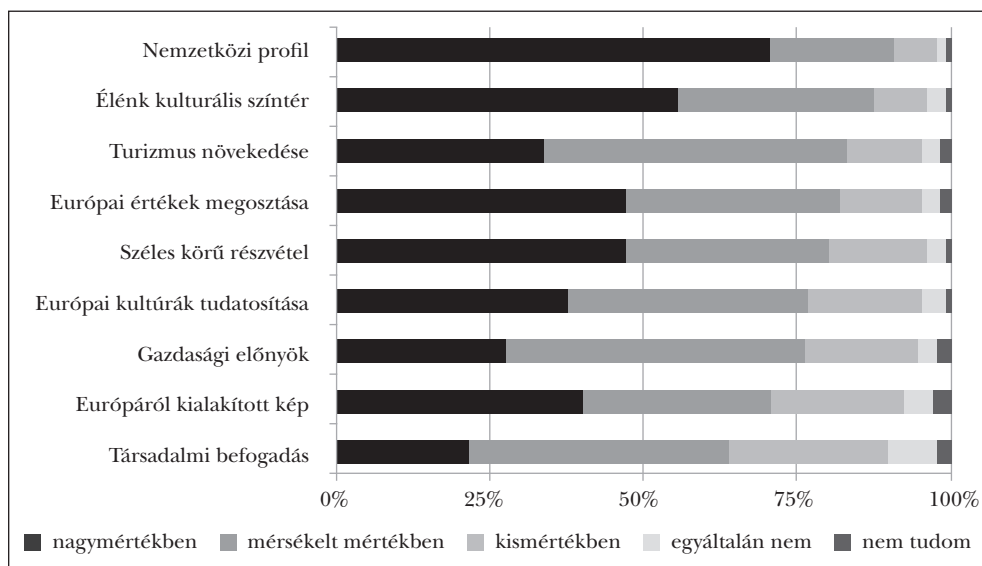
A pályázat előkészítő szakaszában aktív kommunikáció indul a városvezetés, a kulturális intézmények és a lakosság között, hiszen az EKF-projekt elvárásai között elsődleges fontosságú a lakosság folyamatba való bevonása, a projekt minél erőteljesebb társadalmi beágyazódása. Lokális szinten a kulturális intézmények aktív együttműködése elengedhetetlen a felkészülés és megvalósítás folyamatában. A cím elnyeréséhez hosszú távú kulturális és városfejlesztési stratégia kidolgozására van szükség, ami a helyi intézmények szoros együttműködésével, szakértői bizottságok alapításával valósítható csak meg. Ezen lépések megtétele ösztönzőleg hat a város fejlődésére, így az EKF-projekt már a felkészülés időszakában katalizátorként működik. A nehezen mérhető előnyök közé tartozik a polgárok önbecsülésének és a város iránt érzett büszkeségének növekedése, így a lokálpatriotizmus növekedése és a helyi összefogással járó csapatszellem növekedése. Az EKF-projekt keretén belül szorosabb együttműködés jöhet létre a környező településekkel, a régióval, a testvérvárosokkal és azokkal az európai nagyvárosokkal, amelyek már pályáztak a címre. Az egyetemek erőteljesebb

bevonásával interaktív együttműködés indulhat a kreatív fiatalság és a városvezetés között. A vázolt együttműködések és összefogások célja egy európai szintű, innovatív kultúra térnyerése a városban.

A város kulturális fejlődésének következő hozadéka a kulturális turizmus fellendülése. A szabadidő eltöltésére alkalmas infrastruktúra-hálózat bővítése – ami jelenleg Győrre határozottan jellemző – a városi turizmus infrastruktúrájának részét képezi, amely lehetővé teszi a kultúra terjedését, és befolyásolja a lakosság, illetve az odalátogatók kulturális szintjét. A fesztiváloknak és a kiemelt városi rendezvényeknek fontos szerepük van az iparvárosok turizmusában (Tóthné, 2016); a trend az élményalapú szabadidő eltöltése. Az újabb generációk a nyaralás alkalmával az élményt keresik, ami erősíti a társas kapcsolataikat, a közös élmények okozta jó érzés pedig maradandó (Dunn–Norton, 2013; Tóthné, 2016); ezt az élményt továbbadják ismerőseiknek. Az élményt és az utána kialakuló jó érzést, emléket szükséges erősíteni a városi marketinggel, amely hosszú távon növeli a város imázsát.

Az EKF-cím valós és tartós előnyöket nyújt, segít megteremteni a címviselő város gazdasági növekedését. Egyik példa erre a belgiumi Mons, ahol 2015-ben minden, közpénzből befektetett euró a becslések szerint 5,5 és 6 közötti eurót generált a helyi gazdaság számára. Marseille–Provence 2013-ban 11 millió látogatót vonzott. Hazai viszonylatban a 2010-es EKF-várost, Pécsét is fontos megemlíteni, ahol a pályázat fókuszában az ipari város kulturális központtá tétele szerepelt. A fejlesztések ellenére Pécs a kulturális és örökségattrakciói miatt ugyan nehéz anyagi helyzetbe került (Aubert et al., 2014), azonban a címviselés évében 27%-kal növekedett az éjszakai tartózkodások száma a városban (EC, 2017).

1. ábra: Ecorys kutatási adatok

Forrás: Saját szerkesztés az Ecorys adatai alapján

Az 1. ábrán látható, hogy az Ecorys gazdasági kutató és tanácsadó cég által végzett kutatásban szereplő válaszadók úgy érezték, hogy a kulturális főváros egyik legérezhetőbb hatása a „nemzetközi profil” és az „élénk kulturális színtér létrejötte” volt. Bár a megkérdezettek többsége úgy érezte, hogy a cím minden lehetséges előnyt „nagymértékben” vagy „mérsékelt mértékben” kihasználta, viszont „Európáról és az EU-ról kialakított képet” és „a kultúrán keresztül történő társadalmi befogadást” a legkevésbé kézzelfogható előnyök közé sorolta (EP, 2013).

A hosszú távú kulturális stratégia, a szponzoráció, a fenntarthatóság tervezése mind elősegíti, hogy a városok a cím elnyerése nélkül is a fejlődés útjára lépjenek. A példák alapján megállapítható, hogy az EKF-cím elérésének folyamata nagyban hozzásegíti a városokat ahhoz, hogy felismerjék hiányosságaikat, és kijelöljék a fejlődési irányukat elsősorban a kulturális kínálat területén, amely hosszú távon egyaránt szoros szinergiában áll a turizmussal és a gazdasággal. A primer és szekunder adatok alapján kijelenthető, hogy az EKF-projekt katalizátor a város életében, felpezsdíti a kulturális sokszínűséget, ennek köszönhetően ösztönzi a többi szektor fejlődését, így javulást eredményez a gazdaságban.

A kultúra fejlődése és a gazdaság kapcsolata

Az Európai Bizottság harminc európai ország 168 városát rangsorolta egy újonnan elindított internetes alkalmazásban, a „Kulturális és kreatív városok figyelőjében” (EC, 2017). Két évig dolgoztak azon, hogy tudományos igénnyel rangsorolják azokat az európai városokat, ahol a legpezsgőbb a kulturális élet, a legerősebb a kreatív gazdaság, és a környezet a legtöbb munkalehetőséget teremti a kulturális gazdaságban. A figyelőbe azok a városok kerülhettek be, amelyek már voltak vagy lesznek Európa Kulturális Fővárosai, vagy elnyerték az UNESCO „Kreatív városok” címet, vagy legalább két nemzetközi fesztiválnak adnak rendszeresen otthont. Az összetett lista élén Párizs, Koppenhága, Eindhoven, Amszterdam és Luxembourg áll. A magyarországi városok közül Budapest, Győr, Pécs és Szeged kerülhetett be a magas színvonalú európai figyelőbe. A tanulmány célja, hogy a nyilvánosság és a politikai döntéshozók számára is egyértelművé váljon a kultúra és a kreativitás jelentősége napjaink társadalmában, ezzel egyidőben ösztönözzék a kulturális beruházásokat.

A kultúra megértése mára nem korlátozódik csupán a l’art pour l’art-ra vagy a szórakoztató értékre. Egyre felismerhetőbb a kultúra önmagában is versenyképes és rugalmasan alakítható, szerteágazó szerepe. A kreatív ágazatok napjainkra a gazdaság, a technológiai és társadalmi innovációk katalizátorává váltak, amely leginkább a nagyvárosi dimenzióban figyelhető meg. A városok az utóbbi évtizedekben a reurbanizáció és az egyre erőteljesebb gazdasági aktivitás miatt egyre nagyobb szerepet töltek be a társadalmi és gazdasági fejlődésben. „A városok fejlődésével átalakulnak az emberi kapcsolatok, a társadalmi szerveződések, megváltozik a városok belső struktúrája. Az egyes városrészekben az infrastrukturális kiépítettség, szolgáltatási intézményrendszer jelenléte differenciálttá válik. A nagyvárosok belső szerkezetének, tagozódásának és funkcióinak változását elsősorban a népesség mozgása alakítja. A népesség mozgása-

nak alakulása szoros összefüggésben áll a város gazdasági szerkezetével, ugyanakkor a gazdasági szerkezet alakulása szoros szinergiában áll a város innovációs képességével. Vizsgálatok bizonyítják, hogy önmagában nem tulajdoníthatunk kiemelt jelentőséget csak az innovációs potenciálnak (a humán tőke és a gazdaság számos esetben elmege egymás mellett), azonban a fejlett gazdaság, az innovatív környezet, a képzett munkaerő együttese kihat a város társadalmi és kulturális életére egyaránt” (Tóthné, 2016:34). Fontossá vált, hogy a fiatal, városi kultúra iránt érzékeny rétegek számára vonzó negyedeket alakítsanak ki, így a kulturális és kreatív ágazatok „burokban” fejlődhetnek tovább (Balogh, 2004). A folyamat pozitív hatásai közé sorolhatjuk a városok korszerűbbé válását, a turisták számának növekedését, a növekvő társadalmi büszkeséget és a helyi gazdaság felélesztését.

A folyamat eredményeként a nagyvárosok két, egymástól jól elhatárolható módon közelítenek a technológiához és a kultúrához. Míg az „intelligens város” a digitális és kommunikációs technológiákat helyezi a fejlesztési stratégiájának középpontjába, addig a „kulturális és kreatív város” a technológiára mint kiegészítő eszközre tekint, ami elősegítheti a kulturális és kreatív ágazatok kiteljesedését (EC, 2017). Egy korábbi tanulmány (Sustainable Development Goals)² is foglalkozott a városok újfajta fenntartható fejlődésével, amely társadalmi, ökológiai és kulturális szempontból fenntartható és inkluzív városfejlesztési modellt vázol fel. A megfelelő politikai intézkedésekkel együtt a jövő kulturális és kreatív városai képesek lesznek olyan új, helyi fejlesztési hullámokat indítani, amelyek:

- összehangolják a város gazdaságát a történelmi és kulturális identitásukkal (autentikus fejlődés),
- lehetőséget teremtenek a sokszínű kulturális igénnyel élő emberek számára, hogy az innováció, a vállalkozói szellem és a munkahelyteremtés kulcsszereplőivé váljanak (emberközpontú fejlődés),
- elősegítik a társadalmi interakciót és a befogadást a kulturális és kreatív ágazatokra jellemző, együttműködő kultúra előmozdításával, valamint olyan kulturális infrastruktúra és nyilvános terek fejlesztésével, amelyek támogatják a lakosságot (inkluzív fejlődés) (EC, 2017).

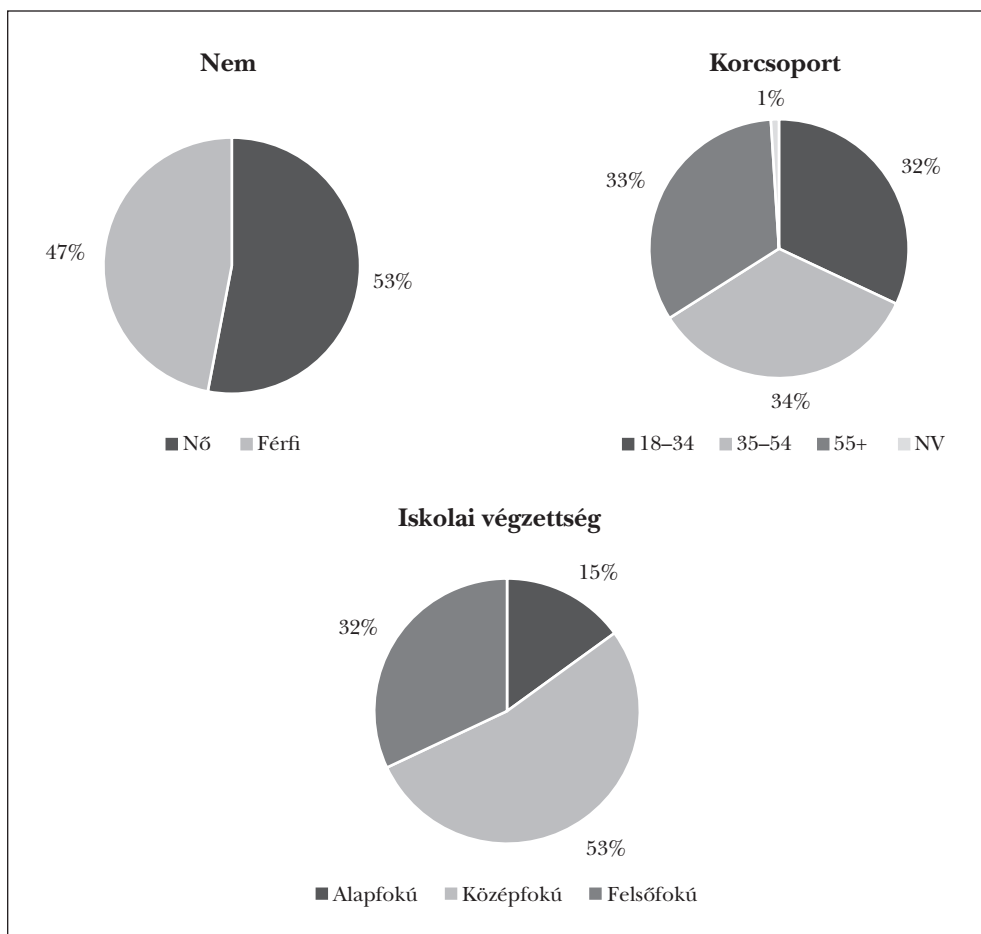
Brigit Wehrli-Schindler – több más szerző között – tanulmányában bemutatja, hogy a kultúra mennyire fontos tényezője a város telephelyi értékének, hangsúlyozza az egyes városrészek megújulásában szerepet játszó tényezőket, és kiemeli egy-egy kulturális megaprojekt, múzeum építésének szerepét. London (Tate Gallery), Párizs (Pompidou) és Bilbao (Guggenheim) példáján keresztül elemzi a kultúra várost megújító szerepét, de megemlíti kisebb városokban (Bázel, Bregenz, Luzern) létrejövő sikeres kulturális beruházásokat is (Wehrli-Schindler, 2002). A városok kulturális infrastruktúrájának fejlesztése először csak az ott élő emberek élő, munka- és kapcsolódási helyének biztosítását szolgálja, később ugyanezek az intézmények és szolgáltatások a városba érkező – nemzetközi és hazai – vendégek számára is magas színvonalú szolgáltatásokat nyújtanak (Tóthné, 2016). A térség kulturális iparának fejlődése multiplikátorhatásként magában hordozza a gazdaság, a társadalom és a kulturális turizmus fejlődését.

Összességében elmondható, hogy a kulturális és kreatív városok elősegítik a jelen és a jövő generációi számára a fenntartható, harmonikus városfejlesztési stratégiát és a jólétet. Az ipari múlttal rendelkező, kulturális és kreatív jelennel bíró városra számos jó példa található hazánkban és Európában egyaránt, amely pozitív hatást gyakorol a turizmusra és a gazdaságra.

Győr mint kulturális és kreatív város

Az EKF-pályázat elkészítésének alapja egy szakmailag kimunkált, illetve a győri lakosok igényeit és elvárásait tükröző koncepció volt. Ennek érdekében kérdőíves kutatás készült. A reprezentatív minta nagysága 1500 fő, az adatgyűjtés online és személyes kérdőíves interjú formájában történt 2017. március és május között.

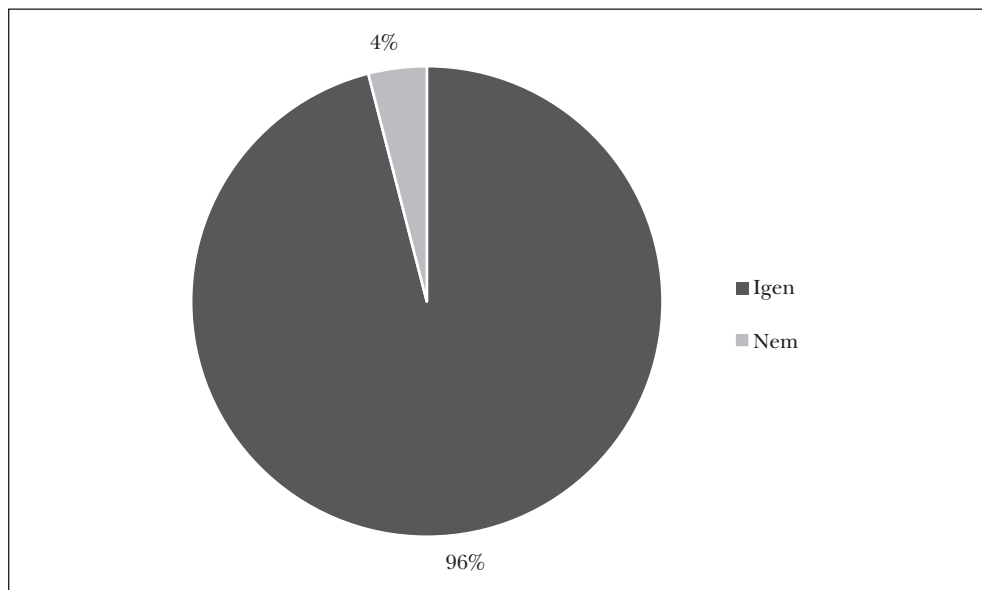
2. ábra: A megkérdezettek demográfiai profilja (%), N=1500

Forrás: Saját szerkesztés

A válaszok alapján megállapítható, hogy a megkérdezettek 96%-a szeret Győrben élni (3. ábra), és 88%-a érzi úgy, hogy Győr kulturális programkínálata az elmúlt években fejlődött, színesedett (4. ábra).

3. ábra: Szeret Ön Győrben élni? (%), N=1500

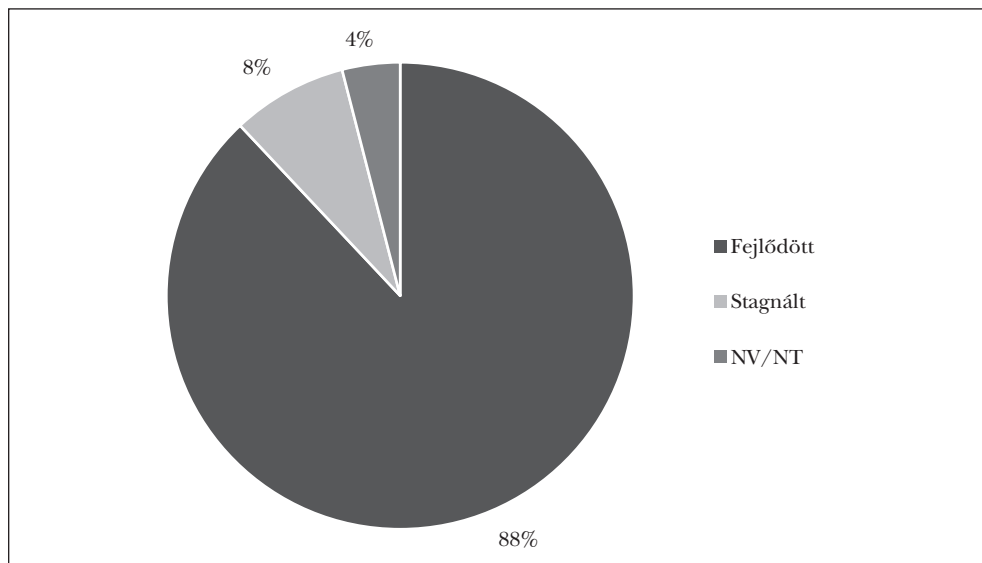
Forrás: Saját szerkesztés

A kitöltők 72%-a hallott az Európa Kulturális Fővárosa címről, 50%-a pedig tudta, hogy Győr pályázik a cím elnyerésére. A kitöltők 81%-a gondolta úgy, hogy Győr kulturális értékei elegendőek ahhoz, hogy a város pályázzon az EKF-címre. Győr pályázatának központi témája az áramlás (flow) volt, mint természeti jelenség, mint az információ továbbadásának lehetősége, és úgy is, mint a pozitív filozófia kulcsfogalma. A győri pályázat készítői három programcsomagot határoztak meg, ezek: az út, a város és a párbeszéd. A készítők választása azért esett erre a témára, mert „Győr áramlási csomópontokban fekszik, így történetével önmaga mutathat példát Európában, hogy az áramlást kísérő kulturális ingerek segítségével hogyan építkezett pozitívan a múltban, hogyan használja az információ áramlását a jelenben, és milyen lehetőségeket lát a jövőre nézve az áramlásban”³

A kérdőívben lehetőség volt a városi programkínálat értékelésére és az észrevételek bővebb kifejtésére is. A megkérdezettek jellemzően hiányt láttak a fiataloknak szervezett programok mennyiségében, illetve a szórakozóhelyek számában. Jelentős részük gondolta úgy, hogy új kiállítóhelyekre lenne szükség a városban. A megkérdezettek igényt tartanak egy kulturális központra, új hangversenyteremre, koncertteremre.

A színház és a színház előtti tér felújítása szintén szükségszerű a megkérdezettek szerint. Több megkérdezett is úgy gondolta, hogy a közlekedés fejlesztése is időszerű, éjszakai buszjáratokra lenne szükség. A válaszadók többsége hiányolta a szabadtéri

4. ábra: Az elmúlt évek tapasztalatai alapján Ön hogyan értékeli Győr városának kulturális programkínálatát? (%), N=1500

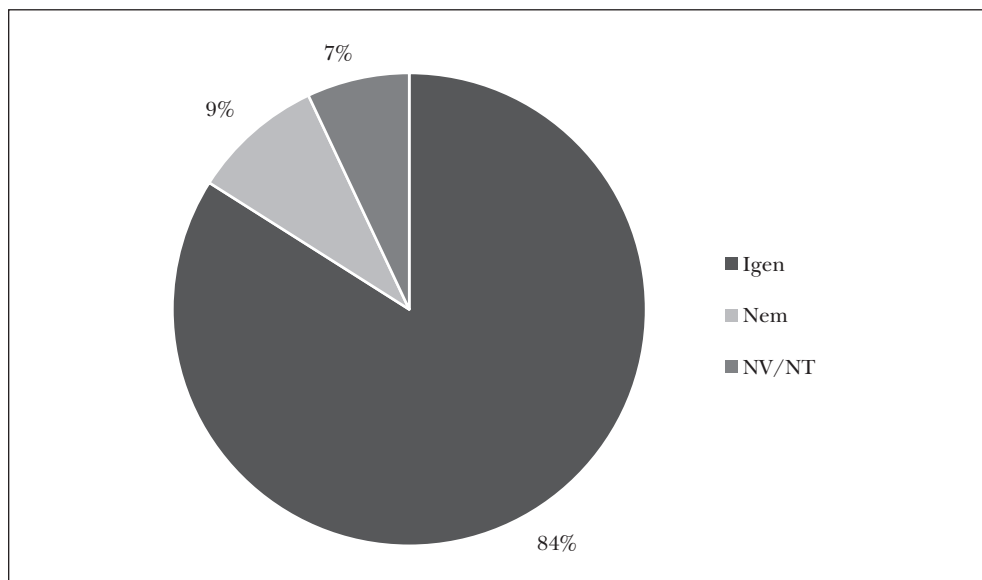
Forrás: Saját szerkesztés

színpadot, vízi színpadot, ipartörténeti múzeumot, illetve idegennyelvű tájékoztatókat. Emellett igény mutatkozik bölcsészképzésekre, színházi tanulmányokra. A hiányosságokat szerencsére nemcsak a lakosság érezte, hanem a város vezetése is; 2017 áprilisában bejelentették, hogy – a kormány által 2015-ben meghirdetett Modern Városok Program (Fekete, 2017a) keretein belül – húszmilliárd forintos költségvetésből ütemezetten újulhat meg a Győri Nemzeti Színház és környéke, emellett hangversenytérmet és konferenciaközpontot is építhetnek a városban. Kerékpárutat alakítanak ki a megyeszékhely és Pannonhalma között a 82-es út mentén, továbbá felújítják és összekötik a helyi és helyközi busz- és a vasútállomást, amelynek részeként közúti alagút is épül. Emellett szó esett a győri egyetem területének bővítéséről is (MTI, 2018).

A kérdőívben a megkérdezettek 84%-a kellően gazdagnak találta a város rendezvénykínálatát (5. ábra), a programok mennyiségét, minőségét, tematikáját. A higiéniát döntő többségben jónak találták. A kitöltők 92%-a úgy gondolta, hogy a programkínálat kielégíti a győriek kulturális igényeit, a megkérdezettek azonban a jövőre vonatkozóan fontosnak tartják, hogy a meglévő kiállítóhelyeket felújítsák, illetve, hogy új kulturális intézményekkel gazdagodjon a város.

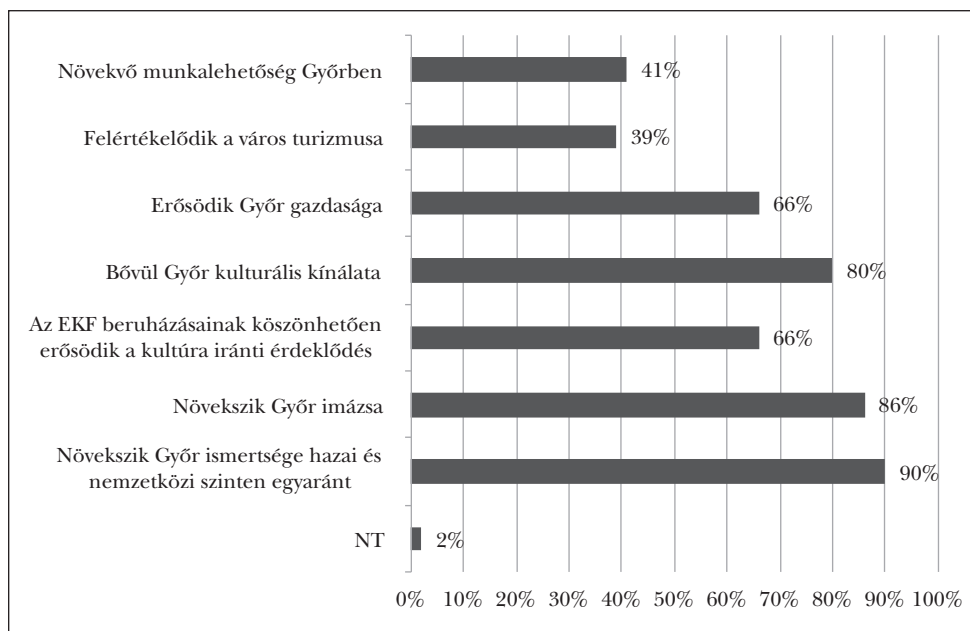
A kitöltők nyitottak új intézmények látogatására, inkább elégedettek a győri programkínálattal, és úgy gondolták, hogy Győr kulturális értékei, kulturális intézményeinek kínálata megfelelő alapot biztosít az Európa Kulturális Fővárosa 2023 cím pályázatához. A kitöltők úgy gondolták, hogy az EKF cím legpozitívabb hatása Győr ismertségének növekedése lenne hazai és nemzetközi szinten egyaránt, illetve a város kulturális rendezvénykínálatának növekedését is pozitív hatásnak gondolták (6. ábra).

5. ábra: Kellően gazdagnak találja a város rendezvénykínálatát? (%), N=1500

Forrás: Saját szerkesztés

6. ábra: Véleménye szerint milyen pozitív hatásai lehetnek Győr számára a 2023-as Európa Kulturális Fővárosa cím elnyerésének? (%), N=1500

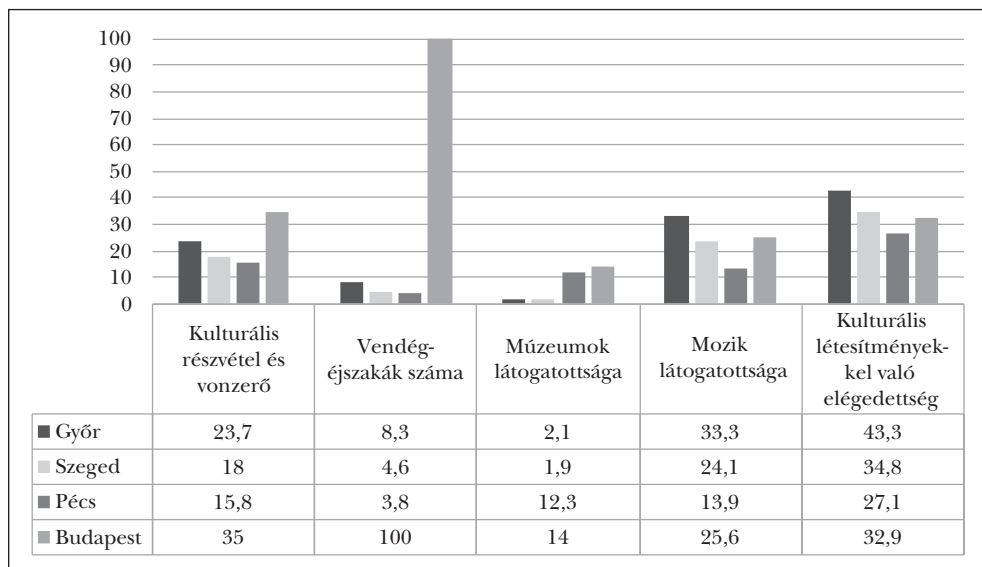

Forrás: Saját szerkesztés

GYŐR VÁROS KULTURÁLIS ÉRTÉKEINEK ELEMZÉSE A KULTURÁLIS ÉS KREATÍV VÁROSOK FIGYELŐJÉNEK EREDMÉNYEI ALAPJÁN

A Kulturális és kreatív városok figyelőjének kutatási körébe Budapest a legnagyobb lélekszámú, „XXL”-es kategóriában, a korábbi nyertes EKF-város Pécs, valamint a jelentős kulturális fesztiválokat bonyolító Szeged és Győr az S-M méretű városok kategóriájában került be. Tanulmányunk e fejezete a kutatásban szereplő négy magyar várost – különös figyelemmel Győrre –, illetve a lakossági EKF-kérdőívet együttesen elemzi.

7. ábra: Kulturális pezsgés

Forrás: Saját szerkesztés a Kulturális és Kreatív Városok Figyelőjének adatai alapján

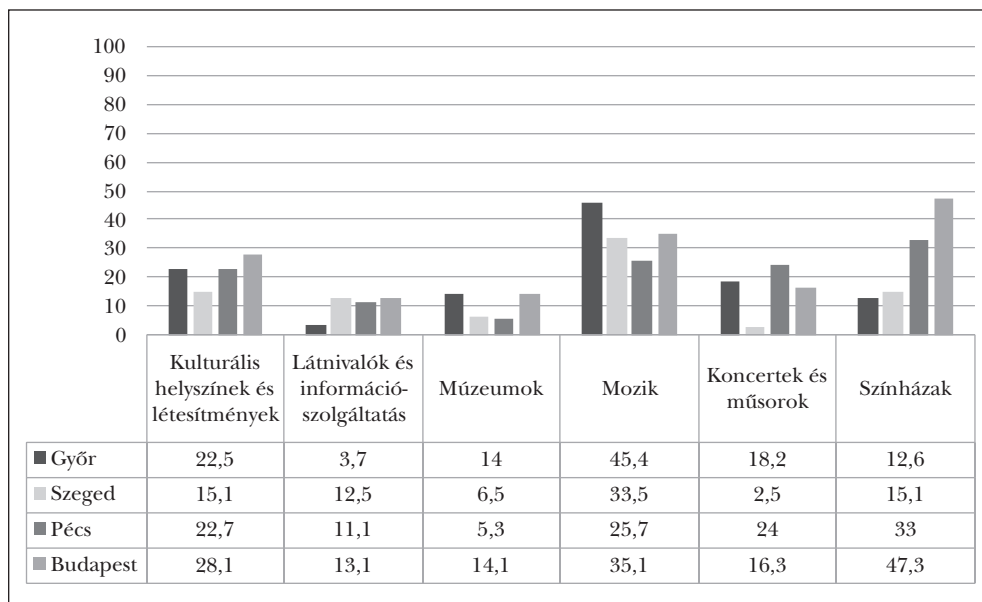
Győrben a múzeumok száma és a meglévő múzeumok iránti érdeklődés a város népességéhez képest megfelelő. Egy másik mutató szerint azonban a múzeumok látogatottsága csekély, csupán 2.1-es pontszámot ért el (7. ábra). Ha az általunk megkérdezett győri lakosság EKF-kérdőívre kapott válaszaival összehasonlítjuk, az eredmények közel állnak egymáshoz. A lakosok szerint a múzeumok száma elegendő, de a kiállítások minősége, mennyisége, a múzeumpedagógiai foglalkozások, illetve a nyitvatartási idő jelenleg nem éri el az európai szintet.

A mozik mennyisége és látogatottsága feltűnően jó eredményt mutatott Győrben (7. ábra). Az EKF-kérdőív eredményei alapján egyértelmű, hogy a Cinema City sok embert vonz, de a kisebb kertmozikat, illetve a filmfesztivált hiányolták a városban. Hiányosságként merült fel a kisebb művészmozi is, noha a Rómer Ház szolgáltatási körében ezen igények kiszolgálására is alapoz.

Az eredmények alapján a kulturális létesítményekkel elégedett a megkérdezett lakosság (8. ábra). A tanulmány kutatási módszertanának bemutatásánál jelzik, hogy a

„Kulturális pezsgés” mutatót a Tripadvisor adatai alapján dolgozták ki, így valószínűsíthető, hogy az eredmények jobbára a turisták véleményét tükrözik, a kérdőív eredményei alapján ugyanis a helyiek nem minden esetben elégedettek ilyen mértékben a kulturális intézmények kínálatával.

8. ábra: Kulturális pezsgés, kulturális helyszínek

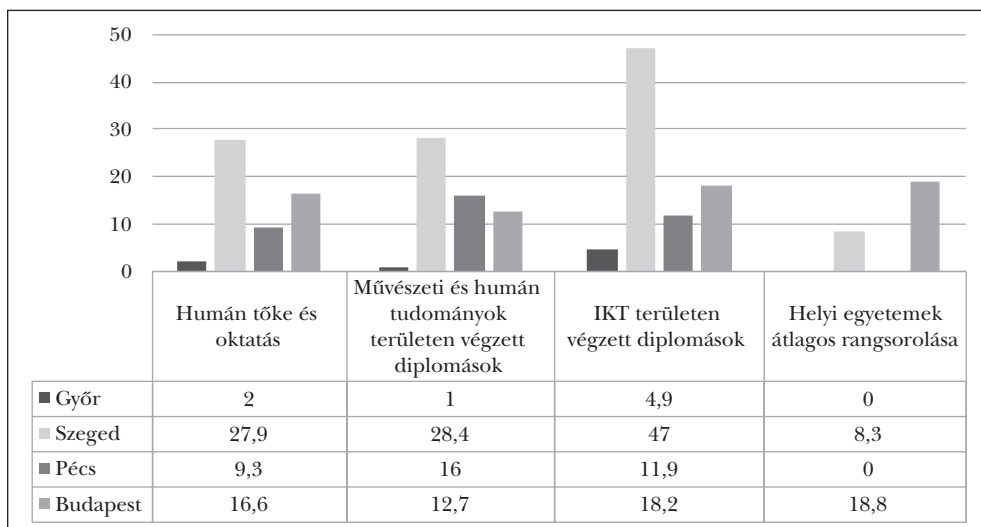
Forrás: Saját szerkesztés a Kulturális és Kreatív Városok Figyelőjének adatai alapján

A „Látóvalók és információszolgáltatás” mutatónál kapott pontszám csekély. Az EKF-kérdőív eredményei alapján a Győrben fellelhető látványosságok és a Győrt meghatározó fogalmak (barokk belváros, vaskakas, folyók, vallási turizmus stb.) a helyi észlelési sémák részét képezték, a jelenség azonban a tanulmány értékelése alapján nem párosul országos, európai szintű ismertséggel.

A színházakra kapott pontszám a hazai városok között nagyon csekély (8. ábra). A Győri Nemzeti Színház jelentőségteljes intézmény, azonban a programokkal való elégedettségi ráta alacsony. A kérdőív válaszaival összefésült eredmény alapján elmondható, hogy a lakosok alacsony százaléka, azon belül is főleg a szépkorú lakosság jár színházba; a helyiek nagy része elégedetlen az előadások minőségével; hiányoznak az alternatív, improvizatív darabok és a vendégelőadások. Ennek kiküszöbölésére 2019-ben az önkormányzat felkérésére a Győri Művészeti és Fesztiválközpont a Radó-szigeten felállított színpadon a nyár folyamán három alkalommal „befogadó színteret” működtet, ahova szabadtevékenységű előadható színházi produkciók kaptak meghívást.

A tanulmány értékelése azt mutatja, hogy kevés a munkalehetőség a kulturális, művészeti és szórakoztató szektorban, a média és kommunikáció területén, az új médiában és kommunikációs vállalkozásokban, illetve a kreatív ágazatokban.

9. ábra: Lehetőségteremtő környezet

Forrás: Saját szerkesztés a Kulturális és Kreatív Városok Figyelőjének adatai alapján

Győrben az oktatásban erőteljes hiány mutatkozik a művészeti, humán tudományok és az IKT-területen végzett diplomások terén (9. ábra). Győr egyetemi városa, a kimutatásban nem rendelkezik rangsorolt egyetemmel. Az egyetem jövőbeni fejlesztési iránya (művészeti szak) valóban megalapozott és hiánypótló, hiszen a városban jelentős igény mutatkozik művészeti és bölcsészképzésekre.

A tudományos tanulmány alapján a győri külföldi diplomások száma megfelelő. A lakosok véleménye alapján a győri egyetemet jobban bele kell vonni a város működésébe, a programszervezésbe, a gazdaságba és a kultúrába.

A „Helyi és nemzetközi kapcsolatok” mutatóra kapott pontszám kimagasló, amely nyilvánvalóan a Budapest–Győr–Bécs-tengelynek köszönhető. Viszonylag magas a vonat- és repülőjáratokra kapott pontszám, annak ellenére, hogy a közeli regionális repülőtér nem bonyolódik nemzetközi utasforgalom. A győri kormányzás minősége a lehetőségteremtő környezet viszonylatában a magyarországi városok között kimagaslóan jó pontszámot szerzett (10. ábra).

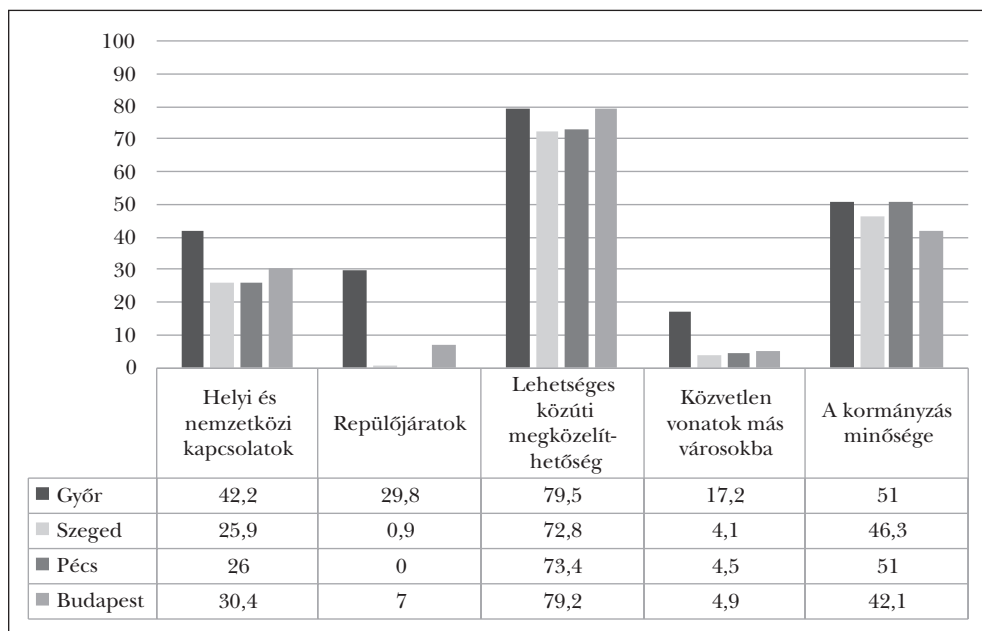
Az elmúlt években elsősorban a járműiparnak köszönhetően Győr olyan várossá fejlődött, amely vonzó az emberek számára a munkalehetőség, jövőkép, élhetőség szempontjából. 2011-ben két évtized után először fordult elő, hogy Győr-Moson-Sopron megye vándorlási szempontból Pest megyénél aktívabb lett.

2. táblázat: Győr besorolása

	Népesség	GDP	Foglalkoztatottság
Győr	100 000–250 000	15 000–20 000 euró	68% és 73% között

Forrás: Saját szerkesztés a Kulturális és Kreatív Városok Figyelőjének adatai alapján

10. ábra: Lehetőségteremtő környezet

Forrás: Saját szerkesztés a Kulturális és Kreatív Városok Figyelőjének adatai alapján

A lakossági jövedelmek bővülése pozitívan hat a kulturális javak keresletére. Győrben a lakosoknak a napi munkája mellett megnőtt a szabadon elkölthető jövedelme és az igénye a szabadidő hasznos és színvonalas eltöltésére (Tóthné, 2016). A viszonylagos jó életszínvonal lehetőséget teremt arra, hogy az emberek a jövedelmük egy részét a kultúrára költse. Ha a városi közösségben sikerül a kultúrát szenvedélyjósággá tenni, az ismételt fogyasztási aktusokkal egyre nő annak élvezeti értéke, fejlődik a megkülönböztetés képessége, és a lakosság egyre több kultúrát akar fogyasztani. A kulturális és kreatív várossá fejlődésnek pedig elengedhetetlen tényezője a kultúra felé nyitott ember.

A Kulturális és Kreatív Városok Figyelőjének eredményei alapján elmondható, hogy Győr dinamikusan fejlődő, innovatív város. Az a tény, hogy Győr városa is bekerült a tudományos figyelőbe, pozitív visszaigazolás arra vonatkozóan, hogy Győr város stabil alapokkal rendelkezik, és jó úton halad a kulturális és kreatív gazdaság további fejlesztési irányainak meghatározásához. A közvéleménykutatás eredményeit tekintve megállapítható, hogy a győri és Győr környéki lakosok döntően elégedettek a város kulturális kínálatával, illetve az Európa Kulturális Fővárosa 2023 címre való pályázást is jó lehetőségnek tartották.

ÖSSZEZÉS

Ha elfogadjuk a kulturális és kreatív városok definíciójának értelmezését, illetve a tanulmányban igazolt felvetést, hogy Győr rendelkezik az ehhez szükséges adottságok-

kal, megállapítható, hogy Győrben a jól működő autóiipari ágazat mellett szükséges a kulturális és kreatív ágazatokat fejlesztése. Az irányok megállapításához segítséget nyújtanak az EKF-pályázat keretében végzett primer kutatás konkrét javaslatai:

- Új kiállítóhely, kulturális központ, hangversenyerem, koncertterem építése,
- Színház és a színház előtti tér felújítása,
- Közlekedés fejlesztése, éjszakai buszjáratok bevezetése,
- Szabadtéri színpad, vízi színpad építése, használatba vétele,
- Ipartörténeti múzeum létrehozása,
- Bölcsészképzés, színházi tanulmányok indítása.

A tanulmányban leírtak alapján megállapítható, hogy Győr Európa Kulturális Fővárosa 2023 címre való pályázásának megannyi pozitív hozadéka volt. A primer és szekunder vizsgálatok eredményeinek szintetizálása alapján elindultak a kultúrához kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések (a Modern Városok Program keretében megújul a Győri Nemzeti Színház és környezete, új kiállítási és konferenciaközpont épül, stb.), új fesztiválok (31! 3 folyó, 1 sziget, összművészet, Stílusos Art Piknik, Győri Filmnapok) és szabadtéri programok (Radó-szigeti színházi előadások, zenei koncertek) kerültek megszervezésre, melyek mind hozzásegítik a várost ahhoz, hogy kulturális téren a javaslatok tükrében a lehető legeredményesebben fejlődhessen.

Győr város életében is fontos a több pillérre támaszkodás, így az autóiipar mellett kiemelt szerepe van a kultúrának és a kreatív gazdaságnak. Az Európa Kulturális Fővárosa 2023 címet Veszprém városa nyerte, azonban elmondható, hogy Győr is nyertese a folyamatnak. A pályázat megírása ugyanis lehetőséget biztosított a városnak, hogy átgondolja, összegezze, kutatások által feltárja a városban rejlő gyengeségeket és erősségeket; hogy hosszú távon a város kulturálisan pezsgő, kreatív tevékenységeket felmutató kulturális és kreatív várossá váljon.

JEGYZETEK

¹ Jelen tanulmányban Győr város kulturális és kreatív kínálatát, illetve annak változását vizsgáljuk, és nem térünk ki az EKF érdekében eszközölt kulturális infrastrukturák hosszú távú fenntartható üzemeltetésére.

² www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals.

³ <http://2023gyor.hu/temank/>.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Az Európai Parlament és a Tanács 1419/1999/EK határozata (1999. május 25.) a Kultúra Európai Fővárosa eseménysorozat 2005–2019. évekre szóló közösségi cselekvési programjának megállapításáról.

Aubert Antal – Jónás-Berki Mónika – Pálfi Andrea – Papp Júlia – Katreiner Eszter (2014): Turisztikai térhasználat a városokban. Látogató- és attrakciómenedzsment módszerek alkalmazása Pécsen. In: Kóródi Tibor et al. (szerk.): *VII. Magyar Földrajzi Konferencia kiadványa*. Miskolci Egyetem Földrajz Intézete, Miskolc, 16–23.

Balogh Péter István (2004): *A szabadterek szerepváltozása a nagy európai városmegújításokban*. Doktori értekezés, Budapest Corvinus Egyetem, Budapest, http://phd.lib.uni-corvinus.hu/485/1/de_1660.pdf.

Csekő Szilvia – Mesterházy Balázs – Zongor Attila (2004): *Európa Kulturális Fővárosa*. Kultúrpoint Iroda, Budapest.

- Czakó Katalin – Dóry Tibor (2016): A területi tőke koncepciója és a városi vállalkozáskutatás. *Tér és Társadalom*, 30. évf., 1. sz., 18–36, <https://doi.org/10.17649/tet.30.1.2699>.
- Dunn, Elizabeth – Norton, Michael (2013): *Happy Money. The Science of Smarter Spending*. Simon & Schuster.
- EC (2014): *European Capitals of Culture, 2020 to 2033*. European Commission, https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/capitals-culture-candidates-guide_en.pdf (Letöltés: 2018. február 17.).
- EC (2017): The Cultural and Creative Cities Monitor. European Commission, <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/media/c3monitor2017.pdf>.
- EP (2013): *European Capitals of Culture: Success Strategies and Long-term Effects*. European Parliament, Directorate-General for Internal Policies, Policy Department, Structural and Cohesion Policies, [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET\(2013\)513985_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL-CULT_ET(2013)513985_EN.pdf), 114 (Letöltés: 2018. március 20.).
- Fekete Dávid (2013): Az EU regionális politikájának városfejlesztést támogató új eszközei a 2014–2020-as programozási időszakban. In: Rechnitzer János – Somlyódy Péter – Kovács Gábor (szerk.): *A hely szelleme – a területi fejlesztések lokális dimenziói*. A Fiaatal Regionalisták VIII. Konferenciáján elhangzott előadások, Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr, 145–154.
- Fekete Dávid (2014): Győr aktuális jövőképe a város stratégiai dokumentumainak tükrében. In: Dusek Tamás (szerk.): *A városi rendszer működése. Közösségi szféra, oktatás és Győr jövőképe*. Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, 180–187.
- Fekete Dávid (2017a): A Modern Városok Program elemzési lehetőségei. *Polgári Szemle*, 13. évf., 1–3. sz., 94–105, <https://doi.org/10.24307/ps.2017.0909>.
- Fekete Dávid (2017b): Európai járműipari térségek gazdasági kormányzási modelljei. *Tér és Társadalom*, 31. évf., 3. sz., 125–142, <https://doi.org/10.17649/tet.31.3.2746>.
- Fekete, Dávid (2018): Economic Development and Economic Governance Through the Example of the City of Győr. *Deturope*, Vol. 10, No. 1, 97–115.
- Morvay Szabolcs (2015): A kultúra a regionális fejlődésben. In: Kovács Gábor (szerk.): *Válogatott tanulmányok*. Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, 49–74.
- Morvay Szabolcs (2016): A kultúra által generált központi helyek a globalizáció világában. *Tér – Gazdaság – Ember*, 4. évf., 3. sz., 49–60.
- MTI (2018): *Győr sokat tett hozzá az ország gazdasági erejéhez*. www.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/hirek/gyor-sokat-tett-hozza-az-oroszag-gazdasagi-erejehez (Letöltés: 2018. március 22.).
- Oerters, Kathrin (2008): Die finanzielle Dimension der europäischen Kulturhauptstadt. Von der Kulturförderung zur Förderung durch Kultur. In: Mittag, Jürgen (Hrsg.): *Die Idee der Kulturhauptstadt Europas. Anfänge, Ausgestaltung und Auswirkungen europäischer Kulturpolitik*. Klartext, Essen.
- Rechnitzer János – Kecskés Petra – Reisinger Adrienn. (2016) A Győri Modell – Az egyetem, az ipar és a város együttműködési dimenziói. In: Lengyel Imre – Nagy Benedek (szerk.): *Térségek versenyképessége, intelligens szakosodása és újraiparosodása*. JATEPress Kiadó, Szeged, 225–239.
- Rechnitzer János (2016): *A területi tőke a városfejletésben. A Győr-kód*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.
- Reisinger, Adrienn – Kecskés, Petra – Czakó, Katalin (2017): Services of Economic Development Organisations in Győr. *Deturope*, Vol. 9, No. 3, 85–100.
- Tóthné Kardos Krisztina (2016): *Győr turizmusának szinergiákon keresztül történő vizsgálata*. Doktori értekezés, Széchenyi István Egyetem, Győr.
- Wehri-Schindler, Brigit (2002): Kulturelle Einrichtungen als Impulsgeber für Stadtentwicklung? *The Planning Review*, Vol. 38, No. 150, 4–10, <https://doi.org/10.1080/02513625.2002.10556809>.